

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Baconi Baronis de Verulamio, Vice-Comitis S.
Albani, Summi Angliæ Cancellarii, Opera omnia, Quæ
extant: Philosophica, Moralia, Politica, Historica ...**

Bacon, Francis

Francofvrti ad Moenvm, 1665

XXXIII. De Plantationibus Populorum & Colonis.

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10497643-5

*buscum versantur, Angelos esse, aut Sanctos? Nesciuntne, illos ad suos proprios fines aspirare: & unumquemque proximiorum esse sibi, quam alteri? Nullus itaque est modus moderandis Suspicionibus aptior, quam remedia parare, ac si Suspiciones essent veræ; iis vero fræna injicere, ac si essent falsæ. Eatenus enim Suspiciones ului esse poterunt, ut ita nos comparemus, quod quamvis verum foret, quod *Suspiciamur*, nocere tamen non possit. *Suspiciones*, quas ex se mens colligit, nil sunt nisi inanes bombi. Quæ vero externo artificio aluntur, animisque hominum instillantur susurronum & famigeratorum sermonibus, aculeos habent. Optima certe ratio, expediendi nos, ex impedita hac *Suspicionum* sylva, est libera quædam & aperta illarum declaratio, apud eos, quos suspectos habemus: hinc enim fieri non potest, quin plus cognoscamus, utrum veræ sint, nec ne, quam antea. Hoc simul reddet eum, quem *suspectum* habemus, cautum magis & circumspicuum, ne novam præbeat *Suspicionis* ansam. Sed hoc fieri non oportet cum hominibus pravæ indolis & degeneris: hi enim, ubi semel se *suspectos* sentiant, fideles postmodum nunquam evadent. Proverbium habetur apud *Italos*: *sospetto licentia fede*. Quasi *Suspicio* fide missionem daret: cum potius fidem accendere deberet, ut se ipsam liberaret.*

XXXII.

DE DISCURSU SERMONUM.

Sunt qui in *Sermonibus* affectant potius ingenij laudem, qua in quamcunque partem disputare possint, quam iudicij, in veritate enucleanda: ac si laudabile esset, invenire quid dici possit, non quid taceri debeat. Sunt qui in promptu habent *Locos* aliquos *Communes*, & *Themata*, in quibus luxuriantur, cætera steriles & jejuni; Quod penuriam genus plerumque tædio afficit, & quamprimum notam subierit, in ridiculum evadit. Pars *Sermonis* honorationis, hæc est: ansam *Sermonis* præbere; & rursus eidem moderari, ac ad alia transire; nunc enim quis *Chorem* ducit. Bonum sane, in conversatione & colloquiis familiaribus subinde variare; & *Sermones* circa res præsentis cum disputationibus; Narrationes cum argumentis; Quæstiones cum positivis; Iocosa cum seriis, immiscere. Satiætatem siquidem & fastidium parit, in aliquo subiecto diutius harere. Quantum ad *Jocos*: Sunt quædam, quæ à loco veluti privilegio, eximi debent; Religio, negotia Republicæ, personæ sublimes, Privatiorum negotia majoris momenti; deique casus omnis miserabilis. Nonnullos tamen reperies, quibus ingenia sua obdormiscere videbuntur, nisi acutum aliquem & mordacem *Sarcasum* in quempiam contorserint. Ille *Habitus* omnino coercendus;

Parce Puer stimulis, & fortius utere lovis.

In summa, Discrimen servandum, inter *falsa*, & *amara*. Certe qui *Satyrice* amplectitur *venam*, sicut aliis metum injicit ab ingenio suo, ita ab aliorum memoria metuere debet. Qui interrogatum, & addiscet multa, & placebit in multis; præsertim si quæstiones suas ad captum & peritiam Respondentis adaptet: siquidem occasionem ei præbebit scientiam suam ostendendi; ipse autem novis continuo scientiæ augmentis dotabitur. Molestæ autem ne sint Quæstiones: Id Examinatori convenit. Etiam qui *Sermonis* familia-

ris dignitatem tueri cupit, aliis vices loquendi relinquat: Qui &, si qui adsint, qui dominari in *Sermonibus*, & tempus universonum occupare studeant, illos arte quadam abrumpere sciat, & alios ad loquendum inducere: Sicut *Tibicines* moderari solent saltantibus. Scientiam si quandoque dissimules eorum, quæ scire existimaris, putaberis alias ea scire, quæ nescis. *Sermo* alicujus de se ipso, rarus esse debet, & cum iudicio. Novi quædam, cui sæpe in ore erat, per *Ironiam*: *Oportet et hunc egregie sapientem esse, ita multa de se ipso loquitur*. Vix occurrit casus aliquis, in quo se laudare quis decore possit, præter unum: Is est, si virtutem alterius laudet; Sed eam intelligo virtutem ad quam ipse aspirat. *Sermo* alios pungens & vellicans, parce utendus: Etenim *Sermones familiares* debent esse instar campi aperti, in quo spatari licet: non viæ regis, quæ deducit domum. Noveram *Nobiles* duos, ad partem *Anglia* Occidentalem: quorum alter *Scommatibus* nimio plus indulgebat, sed hospitalis admodum erat; alter autem quærere solebat, à convivis illius prioris, *Dic sodes, annon Scommata aliquod interceserat in quempiam jactum?* Cui Conviva forte: *Tale aliquid contigit*. At ille, ut pote alterius æmulus, *Satis sciebam, eum prandium bonum malis condimentis corrupturum*. *Sermo* cum discretione præstat *Eloquentiæ*: Et apte loqui, & accommodate, ad personam cum qua colloquimur, efficacius est, quam ornamenta verborum aut *Methodi*, captare. *Continuata ratio* bonæ, absque interlocutione bona, tæditatem monstrat. At replicatio, & interlocutio bona absque facultate *Orationem* continuandi, penuriam, & scientiam minime fundatam, prodit: Quemadmodum in *Animalibus* videmus, quæ cursu minus valent, flexu maxime agilia esse: Ut fit inter *Leporarium*, & *Leporem*. Circumstantiis nimio pluribus *Orationem* vestire, antequam rem ipsam attingas, tædium parit: iisdem penitus carere, abruptum quiddam est, & ingratum.

XXXIII.

DE PLANTATIONIBUS POPULORUM.

Colonia eminent inter Antiqua & Heroica Opera. Mundus cum adhuc juvenis esset, plures progenit liberos: nunc senex factus, pauciores. Etenim, non immerito *Colonias* novas, tantquam liberos Nationum antiquiorum duxerim. *Plantationem Populorum* proba in solo puro: intelligo, ubi *Populus* non destruitur, ut *Populus* inferatur: Hoc enim cum fit, *Exstirpatio* profus est, non *Plantatio*. *Plantatio* regionum non abfinitilis est *Plantationis* sylvarum: in quibus de Utilitate capiendâ nihil cogitandum ante annum vicesimum: Verum fructus uber & locuples, in fine Operis, expectandus. Illud certe, quod præcipue *Colonias*, alias bene successuras, evertit, fuit, fordida illa & avida lucris captatio, sub initiis *Coloniarum*. Verum est, *Lucris* segetem acceleratam non negliendam, modo cum bono *Colonia* conjuncta sit, sed non ultra. Indignum quiddam & infantum est, cum fax *Populi*, exules, & damnati, in *Colonia* seminarium sumuntur. Quin & *Colonia* ipsam corrumpit & perdit. Hujusmodi enim homines profligati instar errorum degenti nec operi accingens, sed otio se dedent: quin &

scelera perpetrabunt, fruges confument, & *Colonia* fastidio afficientur; At tam demum nuncios & literas in patriam mittent, in *Plantationis* præjudicium & dedecus. Populus qui in *Colonia* sumatur, præcipue sint Artifices generum sequentium: Hortulani, Aratores, Fossiores, Fabri ferrarij, Fabri lignarij, Piscatores, Aucupes, Chirurgi, Pharmacopola, Coci, Pistori, Cerevisiarij, & hujusmodi. In *Regione*, ubi *plantari* instituitis, circûspice primo, quod genus esculentorum & poculentorum, terra ex se, sine cultura, edat: Veluti Castaneas, Inglandes, Nuces, Pinus, Olivas, Dactylos, Pruna, Cerasa, Mel sylvestre, & similia; Atque illis, ut par est, utere. Dein disquire, quod genus Victualiorum, Solum proferre possit celeriter intra annum: Veluti Pastinacas, Caricas, Brassicas, Cepas, Raphanos, Melones, Pepones, Cucumeres, Attriphices de *Jerusalem*, Maiz, & alia. Quantum ad Triticum, Siliquam, Hordeum, & Avenam, nimiam Grana hæc possunt culturam: Attamen à Fabis & Pisis etiam inchoare licet: tum quia minore opera indigent; tum quia non minus cibi loco, quam panis, inferviunt. Etiam ab *Oryza* multiplex provenit seges, quæ & cibi quoque copiam facit. Ante omnia, magna copia transportanda, panis Biscocti, Farinæ ex Avena Pollinis, Farinæ omnigenæ, & similia, ut sub initiis præsto sint, donec panis confici possit. Pecudes, & Aves, delige eas, quæ à morbis præcipue immunes sunt, & præceteris prolifica: Quales sunt porci, Capræ, Gallinæ, Gallinæ Indicæ, Anseres, Columbæ domesticæ, Cuniculi & similes. Præcipue autem Piscationibus incumbendum, tum ad sustentationem *Colonia*, tum ad lucrum exportationis. Commeatus in *Coloniis* adeo parca manu fere distribuendus; ac si in Oppidis obfessis esset; hoc est, pro rata. Maxima autem pars soli, quod in hortos aut segetes convertitur, horreis publicis assignetur, in quibus fruges reponantur, & mensura certa distribuantur: Ita tamen ut supersint nonnullæ fundi portiones, in quibus industria singulorum se exercent. Circûspice insuper, quas merces nativæ *Regio* illa producat, ut exportatio earû, in loca ubi maxime in pretio sunt, sumptus levet; Ut usuvenit in *Nicotiano* apud *Virginiam*; modo non sit (ut jam dictum) in præjudicium in tempestivum *Colonia* ipsius. Sylvæ in *Regionibus* desertis, ut plurimum, abundant; Itaque ligna, ad ædificia, naves, aut ejusmodi usus apta, inter præcipuas merces numeranda. Si inveniatur vena ferri, & rivuli ad molendina ferraria idonei, ferrum è mercibus quæstuosus est, in *Regionibus* sylvosis. Salis nigri confectio per calorem solis, si Clima ferat, digna res est quæ tentetur. Etiam Sericum vegetabile, si adsit, merx est lucrosa. Pix cujuscunque generis, ubi proveniunt pinus & abieres, semper præsto est. Quin & pharmaca, & ligna odorata, si reperiantur, haud parvum commodum præbent. Etiam cineres, quibus ad sapam utuntur, non modicum utilitatis afferent; Similiter & alia, quæ perquiri possunt. Verum fodinis ne confidas nimium præsertim à principio. Fodina enim fallaces sunt, & sumptuosæ; & spe pulchra lactantes, colonos reddunt circa alia socordes. Regimen *colonia* committatur uni, cui tamen assideant Consiliarii aliquot; atque muniantur

auctoritate, ad exemplum Juris militaris, sed aliquantulum restricta. Ante omnia, hunc sibi decerpant homines fructum, vivendo in eremo; ut Deum semper, & jusque cultum, præ oculis habeant. Rursus, *Colonia* à numerosiore Concilio (intelligo in regione, matre *colonia*, residente) non pendeat; nec ob contributiones exiguas multitudini nimia subiciatur; sed sit numerus eorum, qui negotia *colonia* procurant & ordinant, moderatus. Sintque potius ex *Nobilibus*, & *Generosis*, quam *Mercatoribus*; Hi enim lucro præsentis plus latis inhiant. Sit plane immunitas à vectigalibus & portoriis, donec *colonia* adoleverit; neque tantum immunitas à solutionibus pecuniarum concedatur, sed etiam libertas merces in quascunque volint partes exportandi; nisi gravis aliqua causa obfuerit. *Colonia* Populo ne facias aut superoneres, alios post alios mittendo; sed potius informationi diligenti intende, quot capita de tempore in tempus minuantur; eaque numero conveniente, pro rata, suppleas, ita tamen, ut *coloni* bene victitent, nec penuria affligantur. Magnum jam pridem salubritati complurium *Coloniarum* detrimentum intulit, ædificatio juxta Mare & fluvios, in locis paludinosi & aquosis. Itaque, etiam ab hujusmodi locis incipiendum, propter vecturæ & aliarum rerum commoditatem, paulatim tamen in superiores *regionis* partes, & ab aquis remotiores, ascendendum. Interest etiã sanitatis *colonia*, ut salis hæc bona copia convehatur; quo cibi, quos verisimile est putridos aliter sæpe tuturos, condiantur. Si *Colonia* plantes, ubi Barbari sedes suas habeant, neutiquam eos nugis tantum, & tricis, concilies; sed justitia, & modis gratiosis, demerere; nihil tamen de præsidio minuendo, quæ ad securitatem pertinent: Neque etiam Benevolentiam eorum aucupare auxiliis contra hostes suos; sed auxiliis defensionis non incommodum erit subvenire. Interest etiam, aliquos ex indigenis, sæpe in *regionem*, unde *colonia* migravit, mittere: ubi videant conditiones, hominum suis multo præstantiores: idque sub reditu inter suos divalgent. Postquam *colonia* adoleverit, & robur acceperit, tempestivum erit mulieres summittere, ut *colonia* ex se se propageatur, nec semper ab externis pendeat. Super omnia flagitiosissimum est, *colonia* semel deductam, celerere & destituere: præterquam enim quod dedecori est, nil aliud est, quam proditio mera, profusioque sanguinis, complurium hominum miserorum.

XXXIV.

DE DIVITIIS.

Divitias cognomine magis proprio vocare nequeam, ut ea appellem *impedimenta Virtutis*. Sicut enim se habent *impedimenta*, ad *Exertum*, ita *divitia* ad *Virtutem*. Necessaria siquidem sunt, sed graves: Quinetiam cura illarum victoriam sæpe disturbat. *Divitiarum* magnarum nullus est usus, præterquam in eis expendendis: Cætera in opinione versantur. Idem dicit Salomon: *Ubi multe sunt opes, multi qui comedunt eas. Et, Quid prodest possessori, nisi quod cernat divitias oculis suis? Possessio divitiarum, nulla voluptate dominum perfundit, quantum ad sensum. Est sane custodia ipsarum: est etiam postestas donativi aut distributionis: est & fama,*

&